

ASKAPENA

*«que se apague la guitarra
que la patria está de duelo
nuestra tierra se oscurece.
Mataron al guerrillero.*

PABLO NERUDA

Larre zabalean neskatoaren ile horiak lau haizeetara dantzatzeko dihardute; burutxo haize boladen erritmo goxoaz darabilki, ileak, sorbalda biluzian behera, ile horiak, paisaiaren osotasunean murgilduz, gorputz kiribildu saltarinaren ibilera ezti-
-eztiki laztanduz. Eguzki izpiak lurrera jauzten dira zeru urdina orratz xume batez marratuz. Zeru urdina, begi urdin argiak, neskatoaren ile horiak zeru urdinean dantzan, ilexirgila begi urdinak inguratuz, eta sorbal biluzia; soineko xuria erdi eroria, sorbalda behera, eta eguzki dizdiratsuak soinekoa argitzen du, haizeak, bere magalean astintzen duelarik; soineko xuria, argia oso, iztarretan gora nahasturik, iztar tartean itsatsirik.

Larre zabalean. Neskatoa, neskatoaren ile horiak dantzan, soinekoa iztar tartean. Larre zabalean neskatoa eta ni. Eta anaia... lurrean. Orru mingarria dantzut, begirada negartia... anaia, etsaiak zauritua, lurrean usteltzen, lur bihurtzen, eta odola, eta neskatoa, ile horiz, soineko xuriz.

—neskato! Hator..., Hator, ez beldurtu; ile hori preziatua iku diezanadan; hire begiradaren argi izan nadin.

Ile horiak sorbalda biluziaren gainean dantzaka. Gorputz kiribildua, haizearen kulunkan galdurik itzuli da; begi urdinak mugagabetasunean murgildu dira, irrifarra, xamurra oso, niri.

—Neskato! Hire gorputz birjinaren magalean, sorbal biluzietan irristakor, bular ttipietan bizitzaren hazia dastatuz, iztartarteko emankortasunaren mugagabea ol-darturik, suzko amodioaren txinparta bilakatuko nauk.

—Ez zaitia horrela mintzo, ez, arren. Anaia dukezu lurrean, odoletan.

—Anaia... Bai... etsaiak zauritua. Anaia... Baina sorbal ezta, eguzkipean haziaz dihoazen bular borobilduak, soineko iheskorren jostailu.

—Fitsik ere ez erran; anaiaren nigarra dukezu, anaiaren borroka..., lurrean.

Izpi argitsuek beren loratzea eten dute. Itzala da bazterretan, ganibeten dizdira zorrotza. Argia ohostu digute. Orru dardartiek gurutzatzen dute iluntasuna, beltzune huts hau azazkatuz, liskar eta gatazka bidea urratuz. Begi izutiek larre berdeak zeharkatzen dituzte, egun, odoleztatuak; irrintzi mingarriak haizearen kulunkan. Ile horien dizdira galdu da, soineko zuriaren xuritasuna itzalpean igatua da, sorbal biluziak estali eta bere bulartto tenteak erortzen utzi ditu; nigarra dagi, begi xumeetatik malkoa dariola.

Urrunean lanbro beltza dakust, inguru guztiak bere estalki ilunaz biltzen. Ortzea zeharkatuz, otso beltza, betortzetatik uso xuria zintzilik daramala, odol tantoka, gatazka honetan jarraitu beharreko patua marratuz. Odol gorria luma xurietan, eta gorriaren sua bidea argituz. Eta anaia, lurrean, odoleztaturik, oihuka dantzut laguntza eske, bere esku odolduez nireak eske. Eta neskatoa, ile horiduna, ile horia dizdirarik gabekoa, begi ilunduak. Malkoak xugatu ditu eta bere oin ttipiez ortzeruntz doa, esku ttipiez otsoa harrapa arte; lepoa bihurrituko dio, itoko du, apurka-apurka, uso xuria, hego xuriak odoleztaturik dituena, aske izan arte. Esku ttipiak otsoaren odolaz zikindu ditu; soineko xuria ziprirtin gorritz josi da. Usoaren gorpu xuria eskuetan hartu eta irrifarrea eskeini dit, begi urdinen irria eskeini dit.

—Anaia dukezu eritua. Jaso lurretik. Lepoan hartu eta segi usoaren patua; so, hegoak bertzeen eta bere odolez dituenaren bidea.

Soinekoa kendu du. Soineko xuria gerrian behera bere erortze pausatuan bularrak laztanduz, iztarretan behera aluko ileak miatzkatuz, oihal xuria larre berdearen hezetasunean zabaldu delarik, berdetasunean xuri, mugagabetasunetik adierazitako plazer intziri luzea baitlitzan.

Uso xuria bularren kontra zanpatu du, aluko ezpainen hezetasunean jolastu da, gorputzeko bazter izkutuez jabetu da, segidan, lau haizeetara aske utzi duelarik; eta usoa, hego gorriduna, hegaka hasi da ortzean argi izpi bat sorraraziz. Urrats xuria darrait. Neskatoak, ile hori dizdiratsua airean zabal, ortzeari biluztasuna eskeini, eta usoari isilka berba dagio: «astindu hitzan hegoak eta beha, so egin, itsasoz harunt eta honuntz. Laino beltzak uxatu, etsituarekin junta.»

«1492, putreek behe dagite egan
laino beltzetan bilduriko eguna
egun hura, beltza.
Mendebaldeko anaia
mendebaldearen izenean
gurutzea
eskuan
eta ezpata aurrean
Odola bor-bor, oihuak,
lau haizeetara.
Odoleztatuak.
Akatuak
izan ziren 65 milioi inditarren
odolarekin

inditarrak, 65 milioi.
Herri ugari, tribu ugari,
hirurogeitabost milioi
Espainiako erregearentzat,
gurutze, okzidentearentzat.
La Habana ko enparantza nagusia
mulatoen dantzatze arina;
beraien gorputz beltzaranetan
anai bizardunaren irria dakuskin.
Izarra txapelean: «Prefiero morir de
pie que vivir de rodillas.»

Eta Bolivia ko oihanean murgiltzen haizenean
hire kantua loratuko dun:

«Soldadito de Bolivia
soldadito boliviano
armado vas de tu rifle
que es un rifle americano
para matar a tu hermano.
No sabes quien es el muerto
soldadito boliviano,
el muerto es el Che Guevara
y era argentino y cubano.»

(I)

Portugal, 1974,

apirilak hogeitabost
klabelinen gaua.
Otelo Saraiva de Carvalho
ez dugu etsiko.

Alemania, 1976,

maiatzaren bederatzia.
Presondegietan nigarra,
ukabilak
burnizko hesietatik
kanpo
at.
Ulrike MEINHOF
bere zeldan erahila.

Korsika, 1976,

gaua kaleetan,
eztanda ugari
korsikar herriaren
irrintzia
frantzes
inperialismoaren
aurka.

Ireland, 1981,

Ulsterreko kaleak
koktel molotoven suaz
herri izan nahiaren suaz
goriturik.
Sua.
Presondegian
gizon argal batek errango din:
«nire hortzetan itzaliko den azken ahantsia
beste batenetan loratuko den lehen irria izango da.»
Boby Sands
eta bederlatzi kide
Mazeko presondegian hirurogeitasei egun gose greban.

Palestina,

harriak
etsaiari.
Harrizko herri hau.
Herri Harri.

Aitaren etxea,

mendi gailurrean txalaparta
ttakun ttakun
basoetako haritzez
ttakun

Mari jainkosaren ahaideak erretzeko erabilia
 ttakun
 ttakun, ttakun
 tta tta tta kun, kunttakunkun
 ttakun
 Tartalori
 ttakun
 Basajauni.
 Orreaga
 ko gatazka
 kun ttak ttak kun kuntt
 Gernika
 ko sarraskia,
 suaren magalean
 irrintziak tt, tt kun n n.
 Uso xuri
 hegoak ditun gorri
 herriaren karraisi.
 Adi ttakuna, , ttakkun, kuntt, tta
 eta
 jarri arrano beltzaren itzalpean
 oldartu intziri luzeetan
 emankortasunaren eldarnioan,
 larre berdeen hezetasunean
 blai
 askatasunez
 blai.

Eta neskatoa, ile horiduna, dizdira bilakatu da eguzki azpian; iztarrak ortzearen mugagabetasuneruntz zabaldu ditu, eta andere bihurtu da. Andere Askatasuna.

AITOR SARASOLA

(I) Nicolas Guillen.

